

## ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ**

# Νοσταλγός

**ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ**

**«Οστινάτο»**

εκδ. Πατάκη, σελ. 156

**Ν**οσταλγία είναι ίσως το αρχικό συναίσθημα που γεννά η ανάγνωση του «Οστινάτο», νοσταλγία για έναν τρόπο έκφρασης, για μια τεχνική, για μια γραφή που πριν από τέσσερις-πέντε δεκαετίες ήταν τρέχουσα, παντοδύναμη και αφού συμπλήρωσε έναν κύκλο ζωής υποχώρησε, εξαφανίστηκε, σχεδόν την ξεχάσαμε. Και τώρα μας γνέφει ξανά μέσα απ' τις σελίδες του πρώτου βιβλίου της πενήντάχρονης Μαρίας Ευαγγέλου, υπενθυμίζοντας την παλιά δόξα του πρωτοποριακού ρεύματος του «Νέου Μυθιστορήματος» των Αλέν Ρομπ-Γκριγιέ, Ναταλί Σαρότ και Μισέλ Μπτόρ, του πολυθρύλητου «Μοντεράτο Καντάμπιλε» (1958) της Μαργκερίτ Ντιράς κι ακόμα των «Διηγημάτων της δοκιμασίας» (1978) του δικού μας Χριστόφορου Μπλιώνη.

Η επίσκεψη της Άννας στο παλιό σπίτι της γιαγιάς στην Ξάνθη θέτει σε κίνηση τη μνήμη και αναβιώνει τη μορφή του γηραιού δασκάλου μουσικής Μάριου που πριν από τριάντα χρόνια της έγραψε και της χάρισε μια μουσική παρτιτούρα. Η γραφή του «Οστι-

νάτο» είναι κρυπτική – δεν υπάρχουν σημεία στίξης, η φράση είναι ποταμός, το μάκρος της ξεπερνάει τη σελίδα. Ο χρόνος δεν είναι ευθύγραμμος, η αφήγηση μετακινείται ανάμεσα στο παρελθόν και στο παρόν· κι ούτε είναι πάντα φανερό ποιος ομιλεί και σε ποιον. Κατά τις επιταγές, ωστόσο, του «νέου μυθιστορήματος», η γραφή δεν διαθέτει τη θερμή ρευστότητα της συνειρμικής τεχνικής του καλλιτεχνικού μοντερνισμού των αρχών του 20ού αιώνα. Χωρίς εξάρσεις, ξεσπάσματα και εκρήξεις τηρεί αποστάσεις, κα-

θώς η αφηγήτρια χρησιμοποιεί το δεύτερο πρόσωπο για να απευθυνθεί ενίοτε στον Μάριο και ενίοτε εις εαυτόν, ελέγχοντας με επιδεξιότητα ρυθμό και ροή.

Το «οστινάτο» είναι μουσικός όρος και αφορά συνθέσεις που εμπεριέχουν θέματα, φράσεις, μοτίβα που επανέρχονται επίμονα. Ομοίως και το κείμενο «Οστινάτο»

είναι δομημένο σαν μουσικό κομμάτι με πολλαπλούς κώδικες κι επανερχόμενες θεματικές που συνθέτουν ένα ύφος, υποβάλλουν ιδέες και υποκινούν διαθέσεις. Όπως άλλωστε το «Μοντεράτο Καντάμπιλε» μέσω του μαθήματος

μουσικής του τέκνου της ηρώιδας της Μαργκερίτ Ντιράς, έτσι και το «Οστινάτο» μέσω του δασκάλου Μάριου και της μαθήτριάς του εμπειρίχεται τη μουσική στην ύφανση της υπόθεσης. Και όπως επίσης το έργο της Ντιράς αποστασιοποιήθηκε από το «νέο μυθιστόρημα», καθώς δεν περιορίστηκε

στην ουδέτερη δημιουργία χώρων αλλά και στην ανάδειξη ηρώων, έτσι και το έργο της Μαρίας Ευαγγέλου εκτός από χώρους πλάθει και ανθρώπους.

Χρόνος παροντικός, λόγος υποβλητικός και ρυθμός σταθερός συνθέτουν ένα οίκημα, γεννούν βιώματα, παράγουν μορφές και προκαλούν σκέψεις. Το παλιό σπίτι

της γιαγιάς, κειρονομίες και λόγια, η ένταση των αισθήσεων, η σύγκυση των ορίων ανάμεσα στο παρελθόν και στο παρόν, μορφές που έγιναν φασματικές ανάμεσα σε φαντασία και μνήμη, η εισβολή των χάλκινων πνευστών, οι αλλαγές των οπτικών, οι σπείρες, τα διαστήματα, οι φθόγγοι, οι εικόνες, οι μεταφορές, οι ήχοι και οι σιωπές θυμίζουν μέσα από το κείμενο της Ευαγγέλου την ξεχασμένη ρήση του Ζαν Ρικαρτού: «Το μυθιστόρημα δεν είναι πλέον η γραφή μιας περιπέτειας αλλά η περιπέτεια μιας γραφής». Βορειοελλαδίτισσα ωστόσο, σε ένα έργο που εκτυλίσσεται στην Αλεξανδρούπολη, στην Κομοτηνή και στην Ξάνθη, η συγγραφέας δεν θα μπορούσε να αφήσει την Ιστορία απέξω. Τα οδυνηρότατα αποτυπώματα της βουλγαρικής Κατοχής στη Θράκη εμφανίζονται αλλά και κάποιες ακνές αναφορές από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Το κείμενο, όμως, περιέχει και κάτι ακόμα: το κομποσκοίνι των αποριών, τον αναμνηστικό των σκέψεων, το γαϊτανάκι γύρω από διαρκή υπαρξιακά αινίγματα που αφορούν το πώς θυμόμαστε και τι, την αντικειμενική και την υποκειμενική φύση της πραγματικότητας, την αφετηρία και το τέλος των πραγμάτων.

